

УДК 911.3

Тертична Ю.В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

В статті проаналізовано особливості розвитку туризму в країнах Центральної Європи.

В статье проанализировано особенности развития туризма в странах Центральной Европы.

The article analyzed tourism development in Central Europe.

Актуальність дослідження. За даними ВТО, країни Центральної Європи протягом останніх десятиліть значаться серед країн з позитивною динамікою туристичних потоків та надходжень від туризму. Навіть кризові 2007-2009 роки більшість країн регіону зуміли пройти з приростом основних показників, які характеризують туристичну галузь. Це, а також приналежність України до Центральноєвропейського регіону, і зумовила *актуальність дослідження* передумов та сучасного стану туризму.

Стан вивченості проблеми. Незважаючи на пріоритетність Центральноєвропейського регіону для туристичної галузі України, вітчизняні науковці приділяють, на нашу точку зору, мало уваги країнам регіону, хіба що за виключенням Польщі, Чехії, Угорщини, Болгарії. Малодослідженими є і туристичні комплекси цих країн і ресурсна база для розвитку туризму; поверхневими є і статистичні дані. Дана стаття базується на статистичних даних ВТО, ресурсах Інтернету та публікаціях Малиновської О.Ю, Любіцевої О.О, Смаля І.В.

Мета і завдання статті. Визначення сучасного стану розвитку туристичного господарства та місця Центральноєвропейського регіону на світовому туристичному ринку – є головною метою статті, розкрити яку допоможе вирішення поточних завдань: систематизувати дані про природу, історико-культурні та інфраструктурні ресурси; розглянути структуру туристичних потоків в регіоні тощо.

Виклад основного матеріалу. До складу Центральної Європи вітчизняні географи включають широке коло країн, а саме : Болгарія, Чехія, Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина, Білорусь, Естонія, Литва, Латвія, Молдова, Україна, Македонія, Албанія, Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцоговина, Хорватія, Словенія. З 1989 р. в центральноєвропейських країнах почалися великі зрушення в бік демократизації суспільно-політичного та економічного життя, які призвели до змін політики країн регіону, їх державного ладу та устрою, до корінних перетворень в економіці. Ті з них, що раніше почали реформи і мали вищі показники

економічного розвитку, дістали певні переваги. Так, з 2004 року Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія, Естонія є членами Євросоюзу. А з 2007 і Болгарія та Румунія. Хорватія розпочала переговори у жовтні 2005 р. У червні 2006 р. очільники Євросоюзу заявили про прогнозований вступ Хорватії до ЄС 2010 р. Республіка Македонія отримала офіційний статус кандидата у грудні 2005 р. Албанія, Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Сербія офіційно визнані потенційними кандидатами.

Таблиця 1. Основні характеристики туристичного ринку в регіоні [6,7,8].

Характеристика	Рік	Показник
Кількість іноземних туристів, млн..чол.	2000	62,0
	2005	87,9
	2007	92,8
	2008	99,4
Приріст кількості іноземних туристів, %	2006-2007	1,7
Доходи від туризму, млрд.. дол.. США	2000	20,350
	2006	37,568
	2007	48,546
	2008	58,119

Транспортний комплекс Центральної Європи представлений всіма видами транспорту і має розвинуту транспортну мережу, що перетинає регіон в широтному і в меридіональному напрямках, разом із водною системою утворюють своєрідні транспортні коридори для внутрішніх і міжнародних туристичних зв'язків. Всі ці економічні передумови дуже швидко знайшли відображення і в туристичному секторі [див. табл. 1].

Розподіл туристичного потоку між країнами регіону є нерівномірним [див. рис.1].

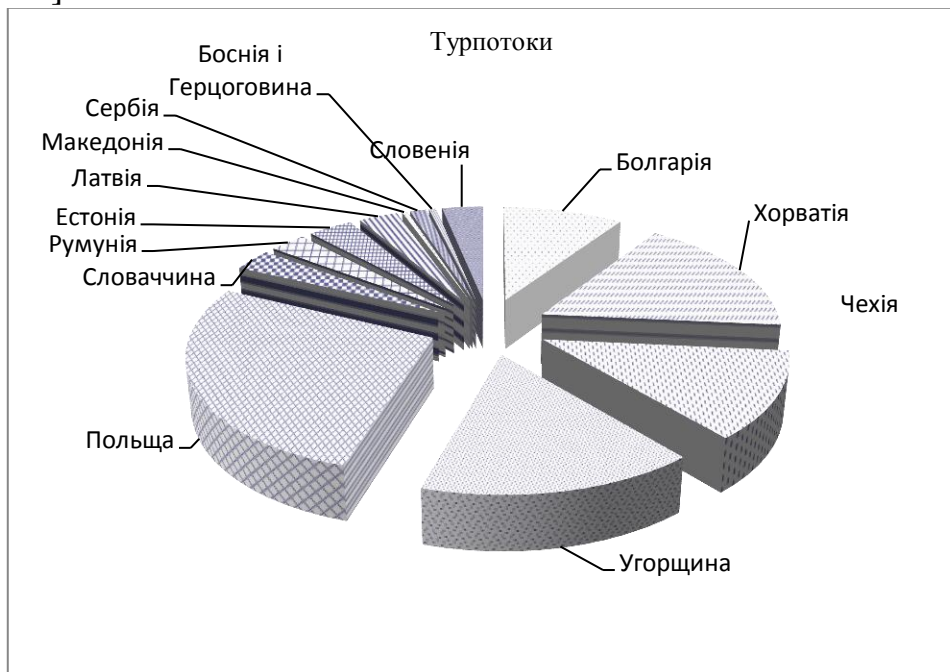


Рис.1 Географічна структура туристичного потоку в регіоні, 2007 р [6,7,8].

Важливу роль у цьому процесі відіграють наявні ресурси: багата історико-культурна спадщина, розвиток і значення бальнеологічних курортів, приморські курортні зони, гірсько-кліматичні та лижні курорти, наявність центрів паломництва. Неабияку роль відіграє рівень розвитку інфраструктури (зокрема, в Україні це є одним з найголовніших лімітуючи факторів), а також медичне обслуговування і безпека туристів.

Розвиток туризму займає важливе стратегічне значення для даного регіону. Ставка робиться на розвиток курортних комплексів. Серед балтійських курортів слід звернути увагу на курорти Польщі (Сопот, Меджиздрой, Леба, Устка), Естонії (Пярну, Хаапсалу, Палдіскі, Кясму, Вьосу), Литви (Нерінга, Паланга), Латвії (Лієпая, Вентспілс). Болгарія має найбільш розвинене приморське курортне господарство серед країн чорноморського регіону. Перлинами є Златні-Пясиці та Слинчев-Бряг із широкими піщаними пляжами, які вважаються найкращими в Європі, і розвинутою інфраструктурою. Популярними є також курорти Русалка, Балчік, Албена, Дружба, Обзор, Несебир, Поморіє (кліматогрязьовий), Созопол, Дюни, Приморско, Мічурін, Ахтопол тощо. Серед курортів Румунії слід відзначити Мамаю, Юпітер, Венеру. Приморські курорти Адріатики є найкращими в Хорватії (Дубровнік, Спліт, Опатія, Пула), Чорногорії (Будва, Свети, Стефан), Боснії і Герцоговині (Неум). [2]

Таблиця 2.. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в окремих країнах регіону, 2010 р.

Країна	Кількість	Приклад об'єктів Всесвітньої спадщини
Болгарія	9	Боянська церква, Мадарський вершник, Печерні церкви в Іваново, Фракійська гробниця в Казанлиці, Давня частина міста Несебр, Національний парк Пірін, Рильський монастир, Природний заповідник Сребирна, Фракійська гробниця в Свештарях
Польща	13	Історичний центр Кракова, Соляні шахти в місті Величка, концентраційний табір в Освенцімі, Біловезький національний парк, історичний центр Варшави, Старе місто Замосць, Замок Тевтонського ордену в місті Мальборк, Середньовічне місто Торунь, Кальварія-Зебжидовська: монастирський архітектурно-парковий комплекс, Церкви Миру в містах Явор і Свідниця, Дерев'яні церкви на півдні Малої Польщі, Парк Мужаковський в місті Ленкниця, Зала Століття в місті Вроцлав
Словаччина	7	Історичне місто Банська-Штявниця, Спишський Град, місто Левоча і пов'язані з ним пам'ятники, село Влколінець, історичний центр міста Бардіїв, Словацький Карст, Букові праліси Карпат, Дерев'яні церкви словацьких Карпат
Угорщина	8	Будапешт, Село Холлокьо, Національний парк Аггтелек, Бенедиктинський монастир Паннонхалма, Національний парк Хортобадь, Ранньохристиянський некрополь міста Печ, Озеро Фертьйо, Регіон Токай.
Чехія	12	Історичний центр міста Чеський Крумлов, Історичний центр міста Прага, Історичний центр міста Тельч, Паломницька

		церква Св. Яна Непомуцького на Зеленій Горі, Історичний центр міста Кутна Гора з церквою Св. Варвари та костьол Вознесіння Діви Марії в Седлеці, Парковий комплекс Ледніце-Вальтіце, Сади і замок у місті Кромержиж, Історичне село Голашовіце, Замок у місті Літомишль, Колонна Пресвятої Трійці у місті Оломоуц, Вілла Тегендхат, Єврейський квартал і базиліка Святого Прокопа у місті Тршебіч.
Хорватія	7	Старе місто Дубровника, Історичний центр міста Спліт і палац Діоклетіана, Національний парк Плітвіцькі озера, Євфразієва базиліка у місті Пореч, Історичний центр міста Трогір, Собор Святого Якова у Шибенику, Старіградська рівнина на острові Хвар.

Важливу роль у формуванні туристичної привабливості відіграють гірсьокліматичні курорти Польщі (Закопане, Шчирк, Карпач, Криніца, Белява), Чехії (Шпіндлерув, Млин, Пец-под-Снежков), Словенії (Блед, Поклюка, Похоріє, Добрна), Словаччини (Ясна, Старий Смоковець), Болгарії (Боровец, Пампорово, Говедарці, Кюстенділ, Мелнік, Костенец-Баня, Котел, Юндола).

З XVIII-XIX ст. і до сьогодні користуються популярністю бальнеологічні курорти регіону. Особливу роль для приваблення туристів вони відіграють в Чехії (Карлові-Вари, Маріанське-Лазне, Подебради, Беловес, Богданеч, Карлова-Студанка), Угорщині (Хайдусобосло, Бальф, Харкань, Дюль, Бюкк, Печ), Польщі (Іваніч-Здруй, Криніца, Рабка), Сербії (Враньска-Баня, Соко-Баня, Русанда), в Словенії (Терме-Чатеж, Рогашка-Слатіна), в Литві (Друскінінкаї, Паланзі), Румунії (Баїла-Еркулане, Синджорз-Беї, Ковасна).

Країни мають здебільшого неоднорідний етнічний склад. У багатьох із них серед національних меншин переважають росіяни, наприклад, у Латвії (34%), Естонії (30%), Україні (22%), Білорусії (12%), Литві (9%). В інших країнах: угорці – в Словаччині, цигани – в Угорщині та Словаччині, словаки – у Чехії. Мононаціональними країнами є лише Польща, де поляки становлять 98,5% населення і Албанія 98%. [1]

В релігійному складі значних розбіжностей немає. В регіоні домінує християнство, представлене всіма напрямками: католицизм сповідують більшість віруючих у Польщі, Чехії, Словаччині, Хорватії, Словенії, Угорщині, Литві, значна кількість угорців і латишів; православ'я – Україні, Білорусі, Сербії, Румунії, Болгарії, Македонії, Чорногорії, Молдові; протестантизм – Естонії та Литві. На півдні регіону підвищеною є частка мусульман, а в Албанії та Боснії і Герцоговині вони переважаюча конфесія. Етноконфесійна структура країн регіону є сприятливим чинником для взаємних туристичних потоків. [1] Значний історико-культурний та природний потенціал знайшов відображення в об'єктах ЮНЕСКО. Всі вищезначені передумови дали змогу країнам Центральної Європи посісти важливе місце на туристичному ринку Європи і світу: 10% туристичного потоку та ,близько 7% надходжень від туризму в світі.

Висновок. До 90х р. ХХ ст. Центральна Європа, зважаючи на панівну комуністичну ідеологію, була відносно закритим регіоном. Після розпаду соціалістичної системи почався процес реформування економіки, що потягнув за собою зміни і в галузі туризму. Ті країни, які швидше стали на цей шлях, мають переваги перед країнами, які зробили це значно пізніше. Поряд із багатою історико-культурною та природною спадщиною, важливу роль у стимулюванні туристичних потоків відіграло і розширення ЄС на схід та встановлення єдиного візового простору. Таким чином серед регіональних лідерів туристичного ринку значаться Польща, угорщина, Хорватія, Чехія, Болгарія. Інші країни регіону теж мають позитивну динаміку показників туристичної галузі та широкі перспективи на європейському туристичному ринку.

1. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: Навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. - К.: "АртЕк", 1998. - 504 с.: іл., картосхеми. 2. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія. Навчальний посібник. — К.: Альтерпрес, 2009. — 427 с.: 8 с. кол. іл. 3. Дані про стан розвитку туризму в Україні, за 1 кв 2009 року. Державна служба туризму і курортів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/> 4. Довідка про динаміку туристичних потоків в Україні (виїзний туризм), 1 кв 2009 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/> 5. Мировое экономическое положение и перспективы (Департамент ООН по экон и соц. вопросам) 2009 (середина года) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/336/84/PDF/N0933684.pdf?OpenElement>. 6. Travel & Tourism Economic Impact. European Union 2009. World Travel & Tourism Council [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.wttc.org/> 7. UNWTO Tourism Highlights, Edition 2009 World Tourism Organization [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.unwto.org/index.php> 8. UNWTO World Tourism Barometer. Volum 6. No.3. October. - Режим доступу: <http://www.directorytourism.com/wtl/articles/article-1.html> 9. UNWTO World Tourism Barometer. Volum 7. No. 1. January 2009. - Режим доступу: http://www.unwto.org/media/news/en/press_det.php?id=1665 10. UNWTO World Tourism Barometer. Interim Update, April 2009. - Режим доступу: http://www.unwto.org/media/news/en/press_det.php?id=3011&idioma=E 11. UNWTO World Tourism Barometer Volum 7. No.2. June. - Режим доступу: <http://www.directorytourism.com/wtl/articles/article-1.html> 12. UNWTO World Tourism Barometer. Interim Update, September 2009. - Режим доступу: <http://www.directorytourism.com/wtl/articles/article-1.html> 13. UNWTO World Tourism Barometer. Volum 7. No.3. October 2009. - Режим доступу: <http://www.directorytourism.com/wtl/articles/article-1.html> 14. WTTC. Update of Monthly Tourism Indicators 17 November 2009. - Режим доступу: <http://www.hospitalitynet.org/news/4044328.search?query=wttc>. 15. WTTC. Progress and Priorities 2008/09. - Режим доступу: http://www.google.com.ua/search?hl=uk&source=hp&q=WTTC.+Progress+and+Priorities+2008%2F09&btnG=%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%83%D0%BA+Google&meta=&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=. 16. WTTC Executive Summary 2009. - Режим доступу: http://www.google.com.ua/search?hl=uk&source=hp&q=WTTC+Executive+Summary+2009&btnG=%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%83%D0%BA+Google&meta=&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=.